

UOT:37.

ÜMUMTƏHSİL MƏKTƏBLƏRDƏ HƏRBI VƏTƏNPƏRVƏRLİK TƏRBIYƏSİ

*Mahmudov Oktay Musa oğlu, Novruzov Təhməz Bəziryən oğlu
Bakı Dövlət Universiteti Qazax filialı*

Xülasə: *Gənc nəslin əxlaq tərbiyəsi sahəsində məktəbin qarşısında duran ən mühüm vəzifələrdən biri hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsidir. Hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi mədəniyyət tərbiyəsinin ayrılmaz hissəsi olub, insanı öz vətəninə, ölkəsinə, ana dilinə, xalqına, mütərəqqi adət-ənənələrini sevməsinə, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri sıralarında hərbi xidmətə hazırlaşmasını, müasir hərbi texnikanı mükəmməl bilməsini nəzərdə tutur. Şagirdləri vətənimizin şərəfini və azadlığını qoruyub saxlamış Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin şanlı tarixi, onun vətən və bəşəriyyət qarşısında xidmətləri ilə yaxından tanış etmək vacibdir. Məhz buna görə də hazırkı şəraitdə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi ümumdövlət işinin mühüm bir sahəsinə çevrilmişdir və ümumtəhsil məktəblərinin ən vacib vəzifələrindən bir də vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi və aşılmasıdır.*

Açar sözlər: ulu öndər, Heydər Əliyev, orta məktəb, hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi, şagirdlər, gənclər, bilik, bacarıq, hərbi rəhbər, məktəb direktoru, müəllim, ümummilli lider, milli qəhrəmanlar.

Keywords: great leader, H. Aliyev, high school, education of military patriotism, pupils, young people, knowledge, skill, military leader, school principal, teacher, national leader, national heroes.

Ключевые слова: великий лидер, Г. Алиев, средняя школа, воспитание военного патриотизма, ученики, молодежь, знание, навык, военачальник, директор школы, учитель, национальный лидер, национальные герои.

Giriş

Gənclərin vətənpərvərlik, dövlətimizə və xalqımıza məhəbbət ruhunda tərbiyə edilməsi ən mühüm sahələrdən biridir. Bütün tərbiyə işini həyatla əlaqələndirmək sahəsində məktəblər xüsusi rol oynayırlar. Təhsil ocaqları ictimai inkişaf qanunlarını şagirdlərə başa salmalı, məktəbliləri xalqımızın ənənələri, vətənin müdafiəsinə hazır olmaq ruhunda tərbiyələndirməli, onlarda yüksək vətənpərvərlik hissini, həmçinin xalqımızın əxlaqına zidd təzahürlərə qarşı qətiyyətli mübarizə inkişaf etdirməlidir.

Vətənpərvərlik və milli mədəni şüurun təbliği və aşılması məsələsi xüsusilə pedaqogikada diqqət edilməlidir. Vətənpərvərlik pedaqoji prosesdə tədris olunan mövzunun məqsədində mütləq yer almalıdır. İctimai səciyyə daşıyan vətənpərvərlik tərbiyəsi şagirdlərin vətəndaş kimi formalaşmasında, öz vətəninə, ləyaqətini qorumaqda mədəni təsir gücünə malikdir. Vətənpərvərlik Vətənin tarixini öyrənməkdə, sərhədlərini qorumaqda, lazım gələrsə, dövlətin müəyyənləşdirdiyi qaydalara şüurlu əməl etməkdə ifadə olunur (Fətəliyev, 1987: 135). Şagirdlərin vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasında ulu öndər Heydər Əliyevin müdrik kəlamı böyük əhəmiyyət daşıyır: “Hamımızın ümumi vəzifəmiz xalqımızda vətənpərvərlik, Vətən torpağına, millətə sədaqət, vətən uğrunda şəhidiyyətə hazır olmaq hisslərini formalaşdırmaq, inkişaf etdirmək və təbliğ etməkdir”. “Vətənpərvərlik böyük bir məfhumdur. Bu sadəcə orduda xidmət etmək deyil. Vətənə sadıq olmaq, Vətəni sevmək, torpağa bağlı olmaq-budur Vətənpərvərlik”. (Heydər Əliyev siyasi məktəbini öyrənirik, 1997: 163)

Hər bir insan fərd kimi doğulub, şəxsiyyət kimi formalaşır. Bu formalaşma məhz məktəbdə başlayır. Daha dəqiq ifadə etsək, insanın ilk cəmiyyəti ailəsindən sonra məktəbdir. Bu baxımdan məktəblərdə təlim-tərbiyə prosesində şagirdlərə vətənpərvərlik hisslərinin

aşılması daim olmalı, bu mövzunun təşkili, təbliği metodikanın başlıca vəzifələrindən biri olmalıdır. Qələm tutub yazı yazmağa, oxumağa başlayan şagirdlərin ilk yazısı, ilk oxusu “Ana” və “Vətən” kəlmələri olur. “Vətən” bizim azadlığımız, məhəbbətimiz, namusumuz, şərəfimizdir. Vətən alınmır, verilmir, dəyişmir, satılmır, köhnəlmir, qocalmır, o, əbədi və əzəlidir. Vətəni qorumaq hər bir vətəndaşın borcudur, onu sevmək isə anamızı sevməyə bərabər hissidir. Vətən sevgisi, Vətənə məhəbbət insanın daxilindən, qanından gəlsə də, vətənpərvərlik hissi körpə yaşlarda aşılmalı, vətənpərvərlik tərbiyəsi ailədə başlayıb, məktəbdə davam etməli, cəmiyyətdə formalaşmalıdır. Uşaqların milli mənlilik şüurunun, vətənpərvərlik hisslərinin tərbiyəsi, onlarda ölkə, Vətən sevgisinin formalaşması hər bir müəllimi düşündürən vacib məsələlərdən biri olmalıdır.

Məktəbin, müəllimin vəzifəsi təkcə bilik vermək, hansısa elmin sirlərini açıqlamaq deyil, həm də Vətənə layiqli şəxsiyyət yetişdirməkdir. Məktəblərdə uşaqlara ilkin vətənpərvərlik hissinin aşılması müxtəlif üsullarla - onlara vətənpərvərlik mövzusunda mahnı və şeirlər öyrətmək, dövlət atributlarının şəkillərini çəkdirmək və s. vasitələrlə öyrədilir. Gənc şagirdlərə isə “Gənclərin çağırışa qədərki hazırlığı” fənnini tədris etmək onların milli mənlilik və vətənpərvərlik hisslərini tərbiyə edir, bu ruhda böyüməsində mühüm rol oynayır. Bu fənn öz məzmunu etibarlı ilə şagirdlərdə vətənpərvərlik, əqidəlilik, dözümlülük, cəsurluq, intizam və şəxsi məsuliyyət hissi kimi mənəvi keyfiyyətlərin inkişaf etdirilməsini, mülki müdafiə və ilkin tibbi yardım bacarıqlarının formalaşdırılmasını nəzərdə tutur. Ümumiyyətlə bütün fənlərin tədrisində vətənpərvərlik tərbiyəsinin aşılması üçün kifayət qədər imkanlar var. Vətən uğrunda, torpaqlarımız uğrunda döyüşlərdə qəhrəmanlıq göstərmiş şəxslərin, beynəlxalq yarışlarda bayrağımızı yüksəldən idmançıların, Azərbaycanı dünyada tanıdan dövlət xadimlərinin, alim, yazıçı və incəsənət xadimlərinin şəxsi nümunələri də şagirdlər üçün tərbiyə məktəbidir.

Məktəblərin pedaqoji kollektivlərinin qarşısında gənc nəslin hərbi-vətənpərvərlik ruhunda tərbiyəsi sahəsində məsul və təxirəsalınmaz vəzifələr qoyulması heç də təsadüfi deyildir. Məlumdur ki, hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi bir məqsədə - gəncləri vətənimizin fəal müdafiəsinə hazırlamaq məqsədinə xidmət etməlidir. Buna görə də Azərbaycan dövləti xalqını, onun gənc nəslini həmişə sayıq olmağa, vətənimizin hərbi qüdrətini hər vasitə ilə möhkəmləndirməyə, onun müdafiə bacarığını artırmağa çağırır.

Orta məktəblərin təhsil sistemi çağırış yaşı hələ çatmamış gənclərə ibtidai hərbi hazırlıq keçilməsini, onların fiziki cəhətdən möhkəmliyini təmin etməyi, onları orduda xidmətə hazırlamağı tələb edir. Bu cəhətdən də indiki şəraitdə çağırışa qədərki məktəbli gənclərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi böyük əhəmiyyət kəsb edir. Bu məqsədə nail olmaq üçün məktəb və ailə uşaqlarda vətənə, xalqa, məhəbbət tərbiyə etməli, onlarda vətən qarşısında şərəf və borc hissinə qüvvətləndirməlidir.

Bu məqsədlə məktəblərdə şagirdlərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinə diqqət xeyli artırılmalıdır. Məktəblərdə fənn üzrə nümunəvi dərslərin təşkili də diqqət mərkəzində olmalıdır. Bu, qabaqcıl pedaqoji təcrübənin aşkara çıxarılması və yayılmasında xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

Hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin faktlar və zəngin əyani vasitələr əsasında aparılması tərbiyə işinin bu mühüm sahəsi üzrə maraqlı forma və üsullar meydana çıxarır. Məsləhətdir ki, məktəblərdə “Döyüş şöhrəti” muzeyləri, guşələr yaradılsın, məktəblərdə fəaliyyət göstərən dərnlərdə Qarabağ müharibəsində iştirak etmiş qəhrəmanların xatirələrini əbədləşdirmək üçün geniş işlər aparılsın. Məktəblərlə hərbi hissələr arasında əlaqələrin yaradılması təmin edilsin. Bu sahədə məktəblərimizdə toplanmış qabaqcıl təcrübə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinə daha məzmunlu və məqsədəuyğun şəkildə aparmağa imkan verir.

Pedaqoji kollektiv hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin bu forma və üsullarından istifadə etməklə ona nail olmağa çalışır ki, şagirdlərdə vətənə məhəbbət hissi daha da qüvvətlənsin, həqiqi vətənpərvərliyin məzmununu onlar düzgün dərk edə bilsin, vətəni müdafiə etməyi, onun şərəfini qorumağı özünün xalq qarşısında şərəfli vəzifəsi hesab etsin. Azərbaycan ordusu və xalqının Qarabağ müharibəsində düşmən təhlükəsinə qarşı mübarizədə göstərdiyi qəhrəmanlıqların, igidliklərin öyrənilməsi məktəblilərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi üçün xüsusi əhəmiyyətə malikdir. Hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinə təkcə təlim prosesində aparılan işlərlə məhdudlaşdırmaq olmaz. Bu işdə sinifdən və məktəbdənkənar tərbiyə işlərinin müxtəlif formalarından, yol və vasitələrindən istifadə etmək lazımdır.

Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin şanlı qəhrəmanlıq tarixi ilə tanışlıq gənclər üçün zəruri olan cəsurluq və şücaət, mərdlik, xalqa və vətənə sdaqət kimi keyfiyyətlər tərbiyə edir. Məktəbdə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin bütün sistemi gənclərin qəlbində yaşlı nəslin keçmiş ənənələrinə yüksək inam və sdaqət hissini alovlandırılmalı, hər bir oğlan və qız dərindən hiss etməlidir ki, o, öz babalarının, atalarının və böyük qardaşlarının dönməz davamçısıdır. Məktəbdə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin əsas məzmununu məhz bu prinsip təşkil edir. Tərbiyə işinin bu mühüm sahəsi məktəblilərin əsgəri hissələrlə dostluq əlaqələrindən, onlarla görüşlərdən, mövsümi sərgilərin təşkilindən qaynaqlanır.

Məktəblərdə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin metodik cəhətdən düzgün təşkili qonşu məktəblər üçün nümunə ola bilər. Xüsusilə də, məktəblərdə yaradılan "Döyüş şöhrəti" muzeyinin işi, keçirilən hərbi-idman oyunları, milli qəhrəmanlarla təşkil edilən görüşlər hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinə xeyli qüvvətləndirir. Belə muzey məktəbdə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi üzrə sinifdən xaric işlərin ən yaxşı təşkilinə də gözəl nümunədir. Qarabağ müharibəsində həlak olmuş döyüşçülərin həyatının öyrənilməsi sahəsindəki təşəbbüs də təqdirəlayiq haldır. Bütün bunlar məktəblilərdə vətən sevgisini artırır.

Şagirdlərin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsində sinifdən xaric və məktəbdənkənar işlərin forma və üsulları müxtəlif və rəngarəng olur. Məsələn, Azərbaycan ordusunun yaradılması günü, 8 Noyabr - Qələbə Günü və s. tarixi günlərə hazırlıq görülməsi və təntənəli surətdə qeyd edilməsi, hərbi hissələrə, döyüş yerlərinə, qəhrəmanların abidələrinə ekskursiyaların təşkili, Qarabağ müharibəsinin veteranları və Azərbaycan ordusunun döyüşçüləri ilə görüşlərin keçirilməsi gənc nəslin milli şüurunun inkişafına öz təsirini göstərir. Hərbi-vətənpərvərlik mövzularında aparılan söhbətlər, ədəbi-bədii gecələr, müzakirələr keçirmək, şəkilli albomlar, fotosərgilər, fotoalbomlar təşkil etmək və s. gənc nəslin milli şüurunun təşəkkül tapmasına təsir göstərən vasitələrdir. Məktəblərdə bu vasitələrin hər birindən müntəzəm istifadə olunur ki, bunlar da şagirdlərdə hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsinin qüvvətləndirilməsinə səbəb olur.

Yuxarıda qeyd etdiyimiz kimi, sinifdən xaric və məktəbdənkənar tədbirlər sistemində qəhrəmanların abidələrinə, tarixi döyüş yerlərinə, hərbi hissələrə ekskursiyaların hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsində rolu böyükdür. Bunu nəzərə alaraq, şagirdləri mütəmadi şəkildə milli qəhrəmanların abidələrinə ekskursiyaya aparmaq çox vacibdir. Belə abidələrin önündə qəhrəmanlar haqqında söhbətlər aparılır, abidənin üzərinə əklillər qoyulur. Bu, gənc nəslin yaddaşında dərin iz buraxır.

Vətənpərvərlik tərbiyəsi öz Vətəninə sevgi və məhəbbət hissəsinin, vətəndaş məsuliyyətinin artırılması, hər an Vətəninin və xalqının müdafiəsinə qalxmağa hazırlığın formalaşması üçün olduqca vacibdir. Bu hissənin təkcə dərslər prosesində deyil, dərslərdənkənar da aşılması, vətənpərvərlik mövzularına həsr olunmuş tədbirlərin keçirilməsi şagirdlərdə qəhrəmanlıq və məğlub edilməzlik kimi ən ülvəi hissələrin yaranmasında və dərinləşdirilməsində mühüm rol oynayır. Məktəbdə vətənpərvərlik hissi ilə formalaşdırılan o şagirdlər bu gün 30 ildir düşmən tapdağında olan torpaqlarımızın azad olunmasında qəhrəmanlıq göstərən igid əsgərlərimizdir.

Nəticə

Qeyd etmək lazımdır ki, Ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycan ordu quruculuğunda əvəzsiz xidmətləri olmuşdur. Xalqın təkidli, tələbi ilə respublika rəhbərliyinə gələn Heydər Əliyevin diqqət mərkəzində olan çox ciddi məsələlərdən biri də ölkə ordusunun yenidən qurulması və ordunun, xalqın və bütün cəmiyyətin Azərbaycanın ərazi bütövlüyünün təmin edilməsinə səfərbər edilməsi idi. Ulu öndər Heydər Əliyevin ölkənin müstəqilliyinin və ərazi bütövlüyünün müdafiəsi kimi vahid məqsəd ətrafında Azərbaycan cəmiyyətinin birləşdirilməsi, onun mübariz ruhunun təşkilatlandırılması və istiqamətləndirilməsi, mənəvi potensialının üzə çıxarılması üçün istinad etdiyi ən qiymətli meyarlardan biri xalqın hərbi və qəhrəmanlıq tarixidir. Bu tarixi o, Azərbaycan xalqından miras qalmış zəngin və ibrətamiz bir sərvət kimi qiymətləndirir. Ölkənin müdafiəsinin təşkilinin müxtəlif məsələləri ilə bağlı çıxışlarında hər bir vətəndaşı bu tarixə tapınmağa çağırırdı (Cəfərov, 2006: 43-44). Ulu öndərin fikrincə, bu tarix Azərbaycan xalqının vətənə, torpağa bağlılıq, sevgi tarixi idi. Şagirdlərə izah etmək lazımdır ki, Azərbaycan Silahlı Qüvvələri gənclərin minlərlə igid və mərd nümayəndələrini öz sıralarında birləşdirən sarsılmaz qüvvədir və sözüün əsl mənasında xalqın özüdür. Ona görə də bütün xalq öz ordusu ilə fəxr edir, onu yüksək məhəbbətlə sevir. Xalqın alovlu məhəbbəti, hörməti və qayğısı isə əsgərlərin qəlbini oxşayır, onları ruhlandırır. Qəhrəmanların həyatı, qəhrəmanlıqları haqqında söhbətlər məktəblilərdə vətənə məhəbbət, dəyanət, qəhrəmanlıq, möhkəm yoldaşlıq, dostluq, sədaqət və başqa nəcib xüsusiyyətləri tərbiyə etməyə kömək edir. Həyatda hər şeydən əziz olan ana vətənlə bağlı hər bir tapşırıq onun gənc övladları üçün ən şərəfli və ülvi bir vəzifədir. Şagirdlərə məhz bu amillər izah olunmalıdır (Dadaşov, 2006: 18-20). Bu gün Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev də gənc nəslin hərbi vətənpərvərlik ruhunda tərbiyə olunmasını ən vacib məsələlərdən biri kimi qeyd edir. Ona görə də parta arxasında əyləşən hər bir şagird anlayır ki, hərbi xidmət keçərək Azərbaycan dövlətini qorumaq vətəndaşlıq, Ana Vətəni müdafiə etmək onun övladlıq borcudur.

Ədəbiyyat

1. Fətəliyev, X. (1987). Məktəblərdə hərbi vətənpərvərlik tərbiyəsi. Bakı, 135 s.
2. Gənclərdə vətənpərvərlik və vətəndaşlıq hissinin yüksəldilməsi proqramı. (1999). Bakı, "Azərbaycan" qəzeti, 17 fevral. 8 s.
3. Heydər Əliyev siyasi məktəbini öyrənirik (1997). Bakı, 162-164 s.
4. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyəti Ensklopediyası. 1-ci cild.
5. Məqalə. Azərbaycan Respublikası Prezidenti yanında KİV-in inkişafına Dövlət Dəstəyi Fondunun maliyyə dəstəyilə çap edilmişdir. Olaylar. - 2015. - 6 mart. - S.15.
6. Şəxsi heyətin siyasi-ictimai hazırlığına dair məruzələr və tezislər. (1995) Hərbi Nəşriyyat 1995.
7. Cəfərov, H. (2006). Gənclərdə vətəndaşlıq və vətənpərvərlik hisslərinin formalaşdırılması. Mədəni-Maarif. №3, s.43-44.
8. Dadaşov, C. (2006). Yeniyetmələrin hərbi-vətənpərvərlik tərbiyəsi. Mədəni-Maarif. №8, s.18-20. Göndərilib: 17.12.2021 Qəbul edilib: 01.02.2022

ВОСПИТАНИЕ ВОЕННОГО ПАТРИОТИЗМА В ОБЩЕОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ШКОЛАХ

Махмудов Октай Муса оглы, Новрузов Тахмаз Базирян оглы
Резюме

Одной из важнейших задач, стоящих перед школой в области нравственного воспитания подрастающего поколения, является военно-патриотическое воспитание. Военно-патриотическое воспитание является неотъемлемой частью духовного воспитания, оно требует от человека любить свою родину, страну, родной язык, народ, прогрессивные традиции, готовиться к военной службе и рядах Вооруженных Сил Азербайджана, обладать совершенными знаниями современной военной техники. Важно ознакомить студентов со славной историей Вооруженных Сил Азербайджана, сохранивших честь и свободу нашей страны, их заслугами перед страной и человечеством. Именно поэтому в современных условиях военно-патриотическое воспитание стало важным направлением работы государства, а одной из важнейших задач общеобразовательных школ является воспитание и привитие патриотических чувств.

EDUCATION OF MILITARY PATRIOTISM IN SECONDARY SCHOOLS

Maxmudov Oktay Musa, Novruzov Taxmaz Baziryan
Summary

One of the most important tasks facing the school in the field of moral education of the young generation is military-patriotic education. Military-patriotic education is an integral part of spiritual education, it requires a person to love his motherland, country, native language, nation, progressive traditions, to prepare for military service in the ranks of the Azerbaijan Armed forces, to have a perfect knowledge of modern military equipment. It is important to familiarize students with the glorious history of the Azerbaijani Armed forces, which have preserved the honor and freedom of our country, and their services to the country and humanity. That's why, in the current condition, military-patriotic education has become an important area of the state's work, and one of the most important tasks of general education schools is the education and instilling of patriotic feelings.

Rəyçi: p.e.ü.f.d. Lamiyə Al

Bakı Dövlət Universiteti Qazax filialının 14 may 2024-cü il tarixli iclasın 09 sayılı protokolu
Daxil olma tarixi 16 may 2024-cü il